

PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Základní škola Zvole, příspěvková organizace

Zákony a legislativní materiály, které mají vztah k řešení šikanování

- Zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (školský zákon), řeší práva a povinnosti školy, žáků a studentů a jejich zákonných zástupců.
- Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů, obsahuje některé odstavce, které se týkají vztahů rodičů a dětí, odpovědnosti rodičů a výchovných opatření.
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, se zabývá problémy dětí, které jsou nějakým způsobem ohrožené.
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 140/1961, ve znění pozdějších předpisů.
- Metodické doporučení ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, č.j. 21 291/2010-28
- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení. Č.j 21149/2016

1. Předmět

Cílem Programu proti šikanování je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí, zaměřit se na komunikaci a vztahy mezi žáky v jednotlivých třídách.

Program vychází z Metodického pokynu MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č.j. 21149/2016 a z Metodického pokynu k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 20 006/2007-51.

Program proti šikanování je určen všem pedagogickým pracovníkům, především třídním učitelům a členům výchovné komise.

Program proti šikanování je součástí Minimálního preventivního programu příslušného školního roku.

2. Vymezení základních pojmů

2. 1. Nepřímé (varovné) znaky šikanování

Doporučení učitelům

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády
- při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními
- o přestávkách vyhledává blízkost učitelů, postává u kabinetu, vchází do třídy s učitelem
- žák je v nepříznivém emočním stavu, je stísněný, má smutnou náladu, působí nešťastně, ustrašeně
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči
- stává se uzavřeným
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené
- zašpiněný nebo poškozený oděv

- stále postrádá nějaké své věci
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit

2. 2. Přímé znaky šikanování

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným nebo pohrdavým tónem
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout

3. Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků

Škola či školské zařízení má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu musí pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé oběti poskytnout okamžitou pomoc.

Z hlediska trestního zákona může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění – vydírání (§235), omezování osobní svobody (§213), útisku (§237), ublížení na zdraví (§221-224), loupeže (§234), násilí proti skupině obyvatelů a jednotlivci (§197a), poškozování cizí věci (§ 257), znásilnění (§241), kuplířství (§204) apod.

Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádná opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§168, 167 trestního zákona).

4. Prevence šikanování

- a) další vzdělání metodika prevence rizikového chování, výchovného poradce a pedagogických pracovníků v prevenci proti šikaně
- b) primární prevence v rámci jednotlivých předmětů – viz příloha
- c) pravidelné zadávání sociometrických dotazníků
- d) všichni pedagogové během vyučování i mimo vyučování (výlety, kurzy, exkurze) podporují vzájemné pozitivní vztahy mezi žáky, mezi žáky a učiteli, vedou důsledně a

systematicky žáky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektují individualitu žáka

- e) seznámení žáků s Programem proti šikanování, hry na osobnostní a sociální rozvoj, zadání sociometrických dotazníků
- f) ochranný režim sankční řád – viz Školní řád školy
- g) spolupráce s rodiči – seznámení rodičů s MPP, postupem při podezření na šikanování dítěte ve škole

Doporučení rodičům

- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem
 - za dítětem nepřicházejí domů spolužáci, zdá se, že nemá žádné kamarády
 - dítě je zaražené, posmutnělé až depresivní, nemluví o tom, co se děje ve škole
 - dojde k výraznému zhoršení prospěchu
 - dítě je nesoustředěné, bez zájmu
 - dítě má nechuť jít ráno do školy, odkládá odchod z domova, možno pozorovat strach, ztrátu chuti k jídlu
 - před odchodem do školy nebo po příchodu ho bolí hlava nebo břicho
 - dítě často navštěvuje lékaře, znenadání se objeví neomluvená absence
 - dítě chodí ze školy nebo do školy oklikami
 - domů přichází dítě s potrhaným oblečením, poškozenými školními pomůckami nebo bez nich
 - často mu nevychází kapesné, ztrácí ho, požaduje další peníze
 - dítě často přichází domů vyhladovělé, i když dostává doma svačiny a obědy má zajištěny
 - dítě nedokáže uspokojivě vysvětlit svoje zranění – „monokl“, odřeniny, modřiny, naraženou nebo zlomenou kost, popáleniny, otřes mozku apod.
 - vyhrožuje sebevraždou nebo se o ni pokusí
- h) v případě potřeby spolupráce se specializovanými institucemi – PPP Hloubětín, Policie ČR
- i) evaluace na konci školního roku
- j) společný postup při řešení šikany

Krizový plán při výskytu šikany

Výchovná komise: výchovný poradce
školní metodik rizikového chování
ředitel školy (zástupkyně)
třídní učitel/učitelka

Vyšetřování počáteční šikany:

- rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi
- nalezení nových svědků – promluvit s vhodnými spolužáky tak, aby se to nedoneslo třídě (nejvhodnějšími informátory jsou průměrní studenti), nenaléhat, požádat je, zda by to mohli dosvědčit

- individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli konfrontace obětí a agresorů)
- zajištění ochrany obětem
- rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi
- informovat rodiče – oběti i agresorů

Učitel je svědkem pokročilé šikany s brutální formou:

- překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti – zaštitit svým tělem oběť, odvést ji okamžitě ze třídy!
- domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování – i za cenu přerušování výuky. Zabezpečit ve třídě pedagogický dozor
- zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi
- pokračující pomoc a podpora oběti (dát oběti napít, zajistit lékařské vyšetření) – nepouštět oběť zpátky do třídy
- kontaktovat rodiče oběti – při rozhovoru s rodiči mluvit „na rovinu“, dohodnout se s nimi, jakým způsobem bude zajištěna bezpečnost dítěte (nechat ho nějaký čas doma)
- nahlášení policii
- vlastní vyšetřování – členem výchovné komise může být i zástupce z řad rodičů, ale ne od agresora nebo oběti

Při pokročilé šikaně je nutná spolupráce s PPP, OSPOD, Policií ČR

Návod pro vyšetřování

- provádět zápis, upozornit na to oběť, agresory i svědky – nechat si zápis podepsat
- netlačit, nechat je říct to, co chtějí
- vždy se musí účastnit alespoň tři členové komise (možné obvinění ze strany rodičů)
- oběť je nutné podpořit a ochránit
- svědky vyslechnout postupně - pokud se rozcházejí ve výpovědi, je možná konfrontace všech svědků, navodit atmosféru podpory a povzbuzení, ujistit je, že jejich spolupráce nebude prozrazena a je zajištěna jejich bezpečnost
- rozhovor s obětí vést na místě, které je bezpečné, sedět vedle sebe jako partneři, seznámit jí s možnostmi řešení
- rozhovor s agresorem – vyslechnout každého zvlášť, sednout si proti agresorovi, říct mu „natvrdo“ o co jde, chtít vědět, co udělal, potom mlčet, nechat ho mluvit, dívat se mu do očí, nepovzbuzovat ho, počkat až domluví, potom klást otázky, nabídnout polehčující okolnosti, pokud se přizná
- po rozhovoru by se agresori neměli vrátit do třídy – každý někam jinam
- konfrontace agresorů – všem naráz oznámit, jak kdo z nich vypovídal – začnou se mezi sebou dohadovat a pomlouvat

Rodiče oběti – informovat, jak probíhalo vyšetřování, jak je zajištěno zdraví jejich dítěte, jak byli agresori potrestáni, nechat si to podepsat

Rodiče agresora – informovat každého zvlášť, sdělit, jak byli potrestáni jejich děti, nechat si to podepsat

Výchovná opatření

1. potrestání agresorů
 - napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy
 - snížení známky z chování
2. agresorům zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče apod.
3. práce s celým kolektivem – spolupráce s PPP

Příloha – prevence šikanování v jednotlivých předmětech

V rámci ročníků 1. stupně:

1. Základní režimové návyky, trávení volného času, zdravý životní styl
2. Umět se obracet na učitele, požádat o radu, pomoc, svěřit se s problémem, vyjádřit vlastní zkušenost
3. Vhodné chování ke spolužákům, k dospělým osobám, formy komunikace, způsoby řešení a předcházení konfliktů
4. Pomoc lidem ve složitých životních situacích, překonávání problémů, pomoc spolužákům
5. Projevy šikany, jak se proti nim mohou bránit
6. Seznámení s centry odborné pomoci, Linka důvěry, důležitá telefonní čísla
7. Rozvíjení osobnosti jedince, posilování sebedůvěry
8. Být zodpovědný za své činy, posilovat sebekontrolu, sebekázeň
9. Působení party a špatných kamarádů

Pro prevenci různých společensky negativních jevů lze využít všechny vyučovací předměty a je třeba ji začlenit do běžného, každodenního chodu školy.

Žáci prvního stupně ve spolupráci se školní družinou se budou se svými učiteli snažit vytvářet a také respektovat pravidla přátelského soužití třídního kolektivu. Individuální odlišnosti mezi sebou se budou učit vnímat jako příležitost k obohacení sebe samých i kolektivu třídy. Své názory a postoje se budou učit vyjadřovat s respektem k názoru druhých, budou se učit umění říci „NE“.

Pedagogové prvního stupně a ŠD se budou podchylovat silné stránky dětí a umožnit jim jejich další rozvoj. Žáci budou pravidelně seznamováni s nabídkou volnočasových aktivit školy a jiných organizací a budou podněcováni ke smysluplnému trávení volného času.